

บทที่ 3

การสังคมสงเคราะห์กลุ่ม (Social Group Work)

ความหมายของการสังคมสงเคราะห์กลุ่ม

– Gisela Kanopka¹ ให้ความหมายของการสังคมสงเคราะห์กลุ่มว่า เป็นวิธีการทางสังคมสงเคราะห์ ที่จะช่วยส่งเสริมให้บุคคลแต่ละบุคคลปฏิบัติหน้าที่ตามจุดประสงค์ของกลุ่ม พัฒนาบุคลิกภาพให้ดีขึ้น ตลอดจนช่วยแก้ไขปัญหากลุ่มและชุมชน โดยการศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพจิต และปัญหาสังคม วิธีการของสังคมสงเคราะห์กลุ่มนั้นต้องคำนึงถึงสมาชิกในกลุ่ม, กลุ่ม, ปัญหาและสถานที่ และการปะทะสังสรรค์ระหว่างคนในกลุ่ม

การให้บริการทาง Group Work ต้องคำนึงถึง

1. การให้ความช่วยเหลือบุคคลที่ทุกข์ยากเดือดร้อน และมีปัญหา เช่น การให้บริการแก่ครอบครัว, โรงเรียน, คนไข้โรคจิต ฯลฯ

2. การให้ความช่วยเหลือกลุ่มคนที่สมาชิกต้องการความช่วยเหลือ

3. ให้บริการแก่ชุมชนที่ต้องการบริการเพื่อแก้ไขหรือป้องกันปัญหา หรือจัดบริการเพื่อสุขภาพ

– Trecker² ให้ความหมายของสังคมสงเคราะห์กลุ่มว่า เป็นกระบวนการ และวิธีการที่ช่วยบุคคลแต่ละบุคคลในกลุ่ม (Group) โดยอาศัยความช่วยเหลือของ Worker ซึ่งจะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นกับบุคคลอื่น อาศัยประสบการณ์ที่มีมาให้เป็นประโยชน์แก่บุคคลแต่ละบุคคล เปลี่ยนบุคลิกภาพ การพัฒนาโดยอาศัยความสนใจ และความช่วยเหลือของบุคคลอื่น ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบ

องค์ประกอบ การสังคมสงเคราะห์กลุ่มชนตามความคิดของ Trecker กล่าวได้ว่าองค์ประกอบของกลุ่มเริ่มจากบุคคลคนเดียว แต่ความจำเป็นทางธรรมชาติทำให้บุคคลต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม การเข้ากลุ่มต้องมีการติดต่อกัน ฉะนั้นย่อมมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (Interaction) การดำเนิน

1. Gisela Kanopka, *Social Group Work* (N.J.: Prentice-Hall, 1963), pp.23-25

2. Haleight B. Trecker, *Social Group Work : Principles and Practices* (N.Y. : Whiteside, Inc., 1948)

งานหรือทิศทางของกลุ่มจะไปทางไหนขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม
แรงผลักดันเหล่านี้บางครั้งสมาชิกไม่สามารถปรับตัวให้เข้าได้ จึงเกิดปัญหานานาประการ
ขึ้น ผู้ที่จะช่วยเหลือขจัดปัดเป่าปัญหา ได้แก่ หน่วยงานสงเคราะห์, ชุมชน และนักสังคมสงเคราะห์
ซึ่งจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ Individual Dynamic และ Group Dynamic นอกจากนั้นต้อง
มีความเข้าใจและทักษะในการปฏิบัติทางวิชาชีพ

จากความหมาย Social Group Work ของ Gisela Kanopka และ Harleigh B. Trecker
สรุปได้ว่า Social Group Work เป็นการสงเคราะห์ที่มุ่งถึงกลุ่มเป็นหลัก โดยการหาวิธีการที่จะ
ช่วยให้สมาชิกในกลุ่มนั้นมีบุคลิกลักษณะที่ดีมีลักษณะเป็นผู้นำ และสามารถที่จะปรับปรุงตัวเอง
เข้ากับสิ่งแวดล้อม การดำเนินงานทำได้โดยจัดให้มีการร่วมชุมนุม ถกเถียงปัญหา เพื่อให้สมาชิก
มีความสัมพันธ์ ยึดเหนี่ยวกันอย่างใกล้ชิด (Group Cohesion) มีความต้องการและความสนใจคล้าย
คลึง (Group Need and Group Interest) มีความต้องการที่จะร่วมรับผิดชอบและร่วมการดำเนินงาน
ในกิจกรรมอย่างเดียวกัน (Participation Pattern) และมีมาตรฐานกลุ่ม (Group Standard) ซึ่งสมาชิก
ในกลุ่มได้ร่วมตั้งขึ้นมา

วัตถุประสงค์ของงานสังคมสงเคราะห์กลุ่ม³

1. เพื่อแก้ปัญหาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ช่วยให้บุคคลแต่ละคนมีอิสระในการพบปะสังสรรค์
กับบุคคลอื่นให้สามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ช่วยให้เข้ากับบุคคลอื่นได้อย่างดี
2. พัฒนาความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การอยู่คนเดียวไม่เป็นที่พึงปรารถนา
ต่อคนในสังคม การอยู่คนเดียวจะก่อให้เกิดปัญหาขึ้นมากมาย และเพื่อป้องกันมิให้บุคคลธรรมดา
กลายเป็นผู้มีปัญหาในสังคม โดยที่นักสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน จัดกิจกรรมให้บุคคลเหล่านี้ได้
ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ผ่อนคลายอารมณ์ดึงเครียดภายใต้การดูแลแนะนำของนักสังคม
สงเคราะห์ต้องรู้ถึงสิ่งที่เขาต้องการและเกี่ยวข้อง
3. เพิ่มความสามารถในการตัดสินใจให้แก่กลุ่ม โดยให้สมาชิกในกลุ่มรู้จักปรึกษา
หารือกันภายในสมาชิก ก่อนการตัดสินใจ โดยถือมติของกลุ่ม ทั้งนี้เท่ากับเป็นการพัฒนาการเข้ามามี
ส่วนร่วมของคน
4. เพิ่มความเคารพนับถือระหว่างบุคคล เพื่อสมาชิกในกลุ่มรู้จักความแตกต่างของ
แต่ละบุคคลตามหน้าที่
5. พัฒนาการยอมรับบรรยากาศของกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกของกลุ่มทำงานร่วมกันได้
และมีความสัมพันธ์กันดียิ่งขึ้น

3. เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการ สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, 2516

การปฏิบัติงานของสังคมสงเคราะห์กลุ่ม มีขอบเขตกว้างขวางมาก นักสังคมสงเคราะห์ต้องทำงานกับกลุ่มคนที่มีปัญหาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ที่ปรับเข้ากับสังคมไม่ได้ หรือทำงานกับกลุ่มคนที่มีความต้องการ ความสนใจในกิจกรรมหรือบริการเฉพาะด้าน รวมทั้งกลุ่มคนธรรมดาที่ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ

วิวัฒนาการของงานสังคมสงเคราะห์กลุ่ม

วิธีการสังคมสงเคราะห์ในระยะแรกเริ่ม เป็นงานสังคมสงเคราะห์เฉพาะรายแต่เพียงอย่างเดียว สำหรับวิธีการสังคมสงเคราะห์กลุ่ม เริ่มรู้จักกันเมื่อประมาณปี ค.ศ.1900 ซึ่งรากฐานของงานมาจากการจัดตั้งสมาคมบำเพ็ญประโยชน์ได้แก่ Y.M.C.A. และ Y.W.C.A. ของผู้อพยพมาตั้งถิ่นฐานในสหรัฐอเมริกา

สมัยเมื่อก่อนอพยพมาอยู่สหรัฐอเมริกาใหม่ ๆ เกิดมีปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม และสวัสดิการต่าง ๆ จึงเกิดความคิดว่า ควรจัดตั้งเป็นกลุ่มขึ้นในรูปแบบของสโมสร (Club) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสอนภาษา หน้าที่ของการอยู่ร่วมกันให้แก่ผู้อพยพ ต่อมาสโมสรในรูปแบบดังกล่าว ได้ขยายขอบเขตการดำเนินงาน โดยจัดบริการด้านสันติภาพให้แก่สังคม เช่น สร้างสนามเด็กเล่น

ฉะนั้น พอสรุปได้ว่า งานสังคมสงเคราะห์กลุ่มเกิดขึ้นเพราะ

1. ความต้องการขั้นพื้นฐานของสมาชิกกลุ่ม ได้แก่ความต้องการในเรื่องอาหาร เครื่องนุ่งห่ม สุขภาพ, ความต้องการที่จะอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่า และต้องการเพื่อน ต้องการให้คนอื่นยอมรับ
2. สถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป เช่น สังคมเปลี่ยนจากระบบเกษตรกรรมมาเป็นอุตสาหกรรม สภาพครอบครัวเปลี่ยนจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยว

ดังนั้น เมื่อบุคคล กลุ่มคน เกิดความล้มเหลวในเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวก็เกิดปัญหาทุกข์ร้อน ในที่สุดก็นำไปสู่การใช้กลุ่มบำบัดจัดปัญหา ก็คืองานสังคมสงเคราะห์กลุ่มนั่นเอง

Grace Coyle เป็นนักสังคมสงเคราะห์คนแรกที่ได้นำเอาวิชาทางสังคมศาสตร์และทฤษฎีเข้ามาใช้ในการทำงานเกี่ยวกับกลุ่ม มีหลักการและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับระเบียบวิธีการ และได้ขยายขอบข่ายของงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มออกไป นอกจากนั้นยังได้นำเอาทฤษฎีทางจิตวิทยา และจิตวิทยาสังคมมาใช้ให้เป็นประโยชน์ด้วย

วิธีการหรือขั้นตอนในการทำงานสังคมสงเคราะห์กลุ่ม

1. การแสวงหาข้อเท็จจริง ซึ่งจะทำการประเมินสถานการณ์ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัญหาสาเหตุ และเป้าหมาย ว่าเป็นอย่างไร การรับสมาชิก (Intake) นั้น นักสังคมสงเคราะห์ต้องรวม

เอาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกมาเมื่อพบปัญหา อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อปัญหา นักสังคมสงเคราะห์ต้องอธิบายถึงลักษณะของ กลุ่ม ให้คนที่ เป็นสมาชิกเข้าใจ ฉะนั้นใน ส่วนของการแสวงหาข้อเท็จจริง ควรประกอบด้วย การรู้จักสมาชิกของกลุ่มดี, ประกาศ กิจกรรมที่จะให้สมาชิกเข้ากลุ่มด้วยความสมัครใจ และสอบถามความต้องการของผู้จะเข้าเป็นสมาชิก

เจ้าหน้าที่จะต้องรู้จักชื่อและที่อยู่ของบุคคลในกลุ่มเพื่อที่จะได้ยอมรับและเข้าใจท่าที ของเขา ต้องร่วมกับสมาชิกกลุ่มกำหนดเป้าหมายของบุคคลและการพัฒนากลุ่มให้สอดคล้อง กับความต้องการและความสามารถของกลุ่มและการให้บริการขององค์กร

2. การวิเคราะห์ จำแนกปัญหาและความต้องการ เพื่อจะได้เตรียมหรือจัดกิจกรรม ได้ถูกต้องตามความต้องการของสมาชิก การวิเคราะห์เป็นการแยกแยะให้เห็นองค์ประกอบและ ลักษณะของปัญหา เป็นกระบวนการที่มีระบบ มีการวางแผน มีขั้นตอน การวิเคราะห์กลุ่มจะ ช่วยให้กลุ่มได้รับรู้ถึงสถานการณ์และเป้าหมายของกลุ่มว่าเป็นอย่างไร ช่วยให้สมาชิกมองเห็น เป้าหมายของกลุ่ม รู้ถึงความสามารถและขอบเขตของกลุ่ม และช่วยให้บุคคลในกลุ่มได้ แสดงออก

ในงานสังคมสงเคราะห์กลุ่ม นักสังคมสงเคราะห์จะช่วยเหลือกลุ่มให้รู้จักตัดสินใจ, ให้รู้จักใช้ความสามารถในการรับผิดชอบและควบคุมกลุ่มกันเอง พร้อมกับให้รู้จักเลือก กิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา กลุ่ม เพราะบุคคลแต่ละคนมีแนวโน้มที่จะ แสดงออก เมื่อเขาได้รับการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมและรับผิดชอบ ในการวางแผนและทำงานร่วม กับกลุ่ม สมาชิกกลุ่มแต่ละคนต้องการโอกาสที่จะแสดงความสามารถในการกระทำและการตัดสินใจของตน นักสังคมสงเคราะห์จึงต้องเปิดโอกาสให้เขาได้มีส่วนร่วมในการจัดเตรียม กำหนดและวางแผนจัดกิจกรรมให้กับกลุ่มเอง⁴ เพราะการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรม จะช่วยกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มรู้สึกว่าคุณมีความสามารถและได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งแวดล้อม ต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว

3. การให้บริการ นักสังคมสงเคราะห์จะต้องเป็นผู้รอบรู้ในกิจกรรมหลาย อย่าง เพราะกิจกรรมเป็นเครื่องมือในการทำงานกับกลุ่ม นักสังคมสงเคราะห์มีอิทธิพลต่อการ ได้ตอบสนองสัมพันธ์กันในระหว่างสมาชิกว่าจะเป็นไปได้ในทางดีแค่ไหน หรือไม่ การเข้ากลุ่มครั้งแรก ร่วมกับสมาชิก นักสังคมสงเคราะห์จะต้องช่วยเหลือ โดยการอธิบายให้สมาชิกเข้าใจใน เรื่องการปฏิบัติตัว แนะนำให้รู้จักพูดคุยกัน เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน นักสังคมสงเคราะห์

4. Helen Northen, *Social Work With Groups*. (New York: Columbia University Press, 1969) p.77

มีหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะถึงกิจกรรมและความมุ่งหมายของกลุ่ม มีความเข้าใจในเรื่องกระบวนการกลุ่ม เพื่อที่จะช่วยให้กลุ่มได้ดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้

นักสังคมสงเคราะห์จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานกับบุคคลหรือกลุ่มในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อจะกระตุ้นให้ผู้มารับบริการได้ใช้สิ่งแวดล้อมทางสังคม ปรับปรุงภาวะการณ์ของตนเอง ให้ได้มากเท่าที่ความสามารถจะทำได้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้มารับบริการเข้ามามีส่วนร่วมในทุก ๆ ส่วนของการให้บริการ โดยยึดหลักว่าสมาชิกแต่ละคนมีสิทธิ์ที่จะตัดสินใจต่อการกระทำของเขา

เพื่อที่จะให้บริการแก่กลุ่มมีประสิทธิภาพมากที่สุด นักสังคมสงเคราะห์จะต้องทำงานร่วมมือกับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น จิตแพทย์ นักจิตแพทย์ แพทย์ ผู้เกี่ยวข้องกับงานสันตนาการ เป็นต้น และต้องมีส่วนร่วมและทำงานกับกลุ่มอยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกลุ่ม

4. การประเมินผล การประเมินผลการทำงาน (การจัดกิจกรรม, บริหาร หรือ ทรัพยากรอย่างใดอย่างหนึ่งให้กลุ่ม) สามารถใช้วัดประสิทธิภาพที่มีสมาชิกแต่ละคนได้จากการเข้ากลุ่ม พิจารณาได้ว่าบรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้เพียงไร และองค์การได้กระทำหน้าที่สมบูรณ์หรือไม่ ถ้าขาดการประเมินผลเป้าหมายของการทำงานจะล่าหลัง นำไปสู่ความล้มเหลวของกลุ่ม ดังนั้นนักสังคมสงเคราะห์ กลุ่ม และองค์การจะต้องร่วมกันประเมินผลงานที่ได้จัดทำไป เพื่อให้การทำงานมีคุณภาพ และนำไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

การประเมินผล จะกระทำได้โดยมีการบันทึกผลการปฏิบัติงานของกลุ่มที่ได้กระทำขึ้นมาซึ่งทำให้รู้ว่าการปฏิบัติงานดำเนินไปใกล้จุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงไร, มีปัญหาอุปสรรคอะไรในการปฏิบัติงาน ถ้าหากมีจะได้แก้ไขเสียก่อนที่กลุ่มจะสิ้นสุด ดังนั้น หน้าที่สำคัญที่สำนักสงเคราะห์หลีกเลี่ยงไม่ได้คือ การจดบันทึกการทำงานภายในกลุ่ม เกี่ยวกับการพัฒนาของสมาชิกกลุ่ม ตั้งแต่เริ่มจัดตั้งกลุ่มจนกระทั่งกลุ่มสิ้นสุดลง บรรยายภาคภายในกลุ่ม เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการให้บริการในครั้งต่อ ๆ ไป การประเมินผลงานจะช่วยให้ทราบถึงผลที่เกิดจากการให้บริการ, ประสิทธิภาพของโครงการ และความสามารถที่มีอยู่ในตัวผู้ให้บริการ

5. การติดตามผล การติดตามผลมีวัตถุประสงค์ เพื่อดูว่าสมาชิกที่ออกจากกลุ่มไปแล้วเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีหรือไม่ การติดตามผลอาจจะรวมถึงการติดตามสมาชิกเมื่อขาดหายไปจากกลุ่ม ขณะที่กลุ่มยังไม่ถึงกำหนดสิ้นสุด เพื่อรู้สาเหตุว่าที่เขาขาดไปนั้นเพราะเจ็บป่วย หรือมีปัญหาเกิดขึ้นภายในกลุ่ม

ขั้นการพัฒนาของกลุ่ม

กลุ่มโดยทั่วไปจะแบ่งการพัฒนาออกเป็นขั้น ๆ ได้ดังนี้

1. ระยะเริ่มแรกของกลุ่ม สมาชิกแต่ละคนจะพบปะกันครั้งแรก บางคนอาจเคยรู้จักกันมาก่อน หรือไม่เคยรู้จักกันเลยก็ได้ บรรยากาศของกลุ่มจะเงียบ

2. ระยะการรวมกลุ่ม เกิดสัมพันธภาพขึ้นระหว่างสมาชิก เพราะได้ทำความรู้จักซึ่งกันและกัน มีการแนะนำตัว โดยนักสังคมสงเคราะห์จะทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างสมาชิกด้วยกัน นักสังคมสงเคราะห์จะควบคุมบรรยากาศทั้งหมด ตอนนี้นักสังคมสงเคราะห์จะใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือและจะสังเกตเห็นลักษณะการเป็นผู้นำ และผู้ตามของสมาชิกแต่ละคน โดยทั่วไปสมาชิกของกลุ่มจะมีลักษณะแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

1. ประเภทผู้นำ มีลักษณะเชื่อมั่นในตนเอง ชอบใช้อำนาจ
2. ประเภทผู้ตาม มีลักษณะจิตใจอ่อนแอพร้อมที่จะคล้อยตาม
3. ประเภทหลีกเลี่ยง มีลักษณะลังเล ไม่ยอมสู้ความจริง
4. ประเภทต่อสู้ มีลักษณะคล้ายประเภทผู้นำ แต่มีมานะแบบบ้าบิ่น

3. ระยะเป็นรูปเป็นร่าง มีการจัดหาประธานหรือหัวหน้าของกลุ่ม, สร้างระเบียบขึ้นภายในกลุ่ม โดยการแนะนำและการช่วยเหลือของนักสังคมสงเคราะห์ระยะนี้นักสังคมสงเคราะห์จะใช้กระบวนการประชาธิปไตย เพื่อสร้างบรรยากาศในกลุ่มให้สมาชิกมีสิทธิ์ มีอิสระ และเข้าร่วมอย่างเต็มที่ รวมทั้งให้มีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และในขั้นนี้จะเห็นความผูกพันกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ความผูกพันจะเกิดขึ้นได้เมื่อสมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

4. ระยะระส่ำระสาย คือความผูกพันของสมาชิกเริ่มแบ่งแยกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เกิดเป็นกลุ่มย่อยภายในกลุ่มใหญ่ ทำให้ความคิดเห็นและการทำงานไม่เป็นไปในแนวเดียวกันที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการเลือกประธานกลุ่ม หรือกำหนดโครงสร้างในระยะเวลาเร็วไป สมาชิกไม่มีเวลาเพียงพอที่จะทบทวน ฉะนั้นในช่วงนี้อาจจะมีการจัดระเบียบกลุ่มขึ้นใหม่ เพื่อให้ได้คนที่ดีและเหมาะสมเพราะได้มีเวลาศึกษาซึ่งกันและกัน ว่าใครควรจะเป็นผู้นำหรือใครควรจะดำรงตำแหน่งใดในกลุ่ม

5. ระยะเป็นรูปเป็นร่างครั้งที่ 2 เพราะมีการจัดการโครงสร้างของกลุ่มใหม่ การดำเนินงาน และความสัมพันธ์ดีขึ้น นำไปสู่ความผูกพันที่แน่นแฟ้นภายในกลุ่ม

6. ระยะที่กลุ่มเติบโต สมาชิกทำงานอย่างกระตือรือร้นเพื่อให้งานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์

ที่ตั้งไว้ สมาชิกกลุ่มจะมีความรู้สึกผูกพันกับกลุ่มมาก

7. ระยะสิ้นสุดของกลุ่ม ระยะนี้เกิดขึ้นเนื่องจากระยะการดำเนินการที่ตั้งไว้เสร็จสิ้นลง หรือกลุ่มอาจบรรลូវัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แล้ว, หรือเกิดความขัดแย้งรุนแรงภายในกลุ่ม จนทำให้ นักสังคมสงเคราะห์เห็นว่า ถ้ากลุ่มดำเนินต่อไป จะทำให้เกิดการแตกร้างในสมาชิกมากขึ้น (แสดงว่า นักสังคมสงเคราะห์ไม่สามารถควบคุมบรรยากาศของกลุ่มได้)

สาเหตุที่ทำให้กลุ่มเกิดปัญหา

1. มาจากตัวสมาชิก การเข้ากลุ่มนั้นสมาชิกแต่ละคนมีประสบการณ์ในชีวิต มีความแตกต่างกันในเรื่องพฤติกรรม, และความคิด สมาชิกบางคนมีลักษณะความเป็นผู้นำแบบเผด็จการ เวลาเข้ากลุ่มจะใช้อำนาจบีบบังคับสมาชิกด้วยกัน แทนที่จะใช้เหตุผล แต่จะใช้อำนาจหน้าที่บีบบังคับ อันเป็นสาเหตุให้กลุ่มเกิดความขัดแย้ง

2. มาจากนักสังคมสงเคราะห์ ผู้ซึ่งเรียนรู้แต่ทฤษฎี แต่ไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้ หรือไม่ก็เกิดความลำเอียง ไม่ยุติธรรม พวกสมาชิกก็จะต่อต้าน หรือไม่ก็ไม่รู้บทบาทหน้าที่ของตนว่าควรจะให้อะไรแก่กลุ่ม เช่น มีหน้าที่ประสานงาน, หน้าที่ให้ข้อมูล เป็นต้น

3. สถานสงเคราะห์ (Agency) อาจจะมีนโยบายหลักอย่างหนึ่ง แต่การทำงานกลุ่ม มีนโยบายขัดกับ Agency กลุ่มก็อาจแตกสลายได้

4. กิจกรรมที่จัดขึ้นในกลุ่ม ไม่ตรงกับความต้องการของสมาชิก หรือไม่ก็ นักสังคมสงเคราะห์เริ่มกิจกรรมที่ยากเกินไป ไม่เหมาะสมกับคุณสมบัติและประสบการณ์ของสมาชิก

5. มาจากกลุ่ม เป็นต้นว่า การตั้งวัตถุประสงค์ของกลุ่มไม่แน่นอน หรือตั้งไว้สูงเกินกว่าสมาชิกจะทำ หรือทำความผูกพันของสมาชิกมีน้อยมาก ต่างคนต่างทำ ไม่ยอมคิดว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

กิจกรรม (Activities)

กิจกรรม คือ การกระทำใด ๆ ก็ตามที่ก่อให้เกิดความสนุกสนาน, สัมพันธภาพระหว่างผู้ร่วมกลุ่ม, การโต้ตอบซึ่งกันและกัน และประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ ลักษณะของกิจกรรมที่ดีนั้น จะต้องสนองความต้องการ และความสนใจของสมาชิก สามารถจะพัฒนาสมาชิกได้ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านอารมณ์ ด้านสมอง ด้านร่างกาย และด้านสังคม และจะต้องเริ่มกิจกรรมจากจุดที่สมาชิกมีความสามารถ

กิจกรรมมีประโยชน์หลายประการ คือ

1. สมาชิกได้ผ่อนคลายอารมณ์ สนุกสนานเพลิดเพลิน
2. ก่อให้เกิดความคิดในด้านสร้างสรรค์
3. พัฒนาการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย ในการกระตุ้นให้สมาชิกได้แสดงออก
4. ทำให้เกิดทักษะ และเชื่อมั่นในตนเอง
5. ช่วยให้สมาชิกได้เรียนรู้ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคม สมาชิกมีโอกาสแสดงออกได้อย่างเสรี ภายใต้ขอบเขตของกลุ่ม
6. ช่วยขจัดความแตกต่างระหว่างสมาชิก ช่วยให้สมาชิกเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและมีความสามัคคี
7. การวางแผนกิจกรรมช่วยให้สมาชิกได้ใช้ความคิด ตัดสินใจและรับผิดชอบต่อแผนงานที่ตั้งขึ้น
8. ช่วยให้สมาชิกได้รู้จักว่า ในเมื่อกลุ่มเกิดมีปัญหาขัดแย้งกัน สมาชิกจะช่วยคลี่คลายปัญหาได้อย่างไร
9. ช่วยในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของกลุ่ม ให้เข้ากับความสำเร็จในการดำเนินงานขององค์การนั้น ๆ
10. ในการถกเถียงปัญหา ผลที่ได้จะมีส่วนในการนำมาพัฒนาสมาชิก และช่วยให้นักสังคมสงเคราะห์สามารถแก้ปัญหาของสมาชิกได้ และวินิจฉัยได้ว่าสมาชิกคนใดบ้างต้องการได้รับความช่วยเหลือเป็นส่วนตัว

กิจกรรมที่ใช้ในงานสังคมสงเคราะห์กลุ่ม ได้แก่ การอภิปราย การสนทนา การเล่นเกม เช่น เกมต่าง ๆ งานเกี่ยวกับศิลปะและงานฝีมือ, การพูดในที่สาธารณะ เป็นต้น ซึ่งจะจัดกิจกรรมอย่างใดต้องดูวัยและพื้นฐานของสมาชิก

ทฤษฎีการเคลื่อนไหวหรือการเปลี่ยนแปลงของบุคคลและกลุ่ม (Individuals and Groups Dynamics)

Friedlander กล่าวว่า "Social Group Work is based on an electric Theory of Individuals and Groups" ซึ่งแสดงว่าการกระทำทางสังคมสงเคราะห์กลุ่มต้องทำงานเกี่ยวกับปัจเจกบุคคล (Individual) และกลุ่ม เพราะสังคมทั่ว ๆ ไปนั้นเริ่มจากตัวเราเอง หรือสมาชิกแต่ละคน องค์ประกอบของกลุ่มเริ่มจากบุคคลคนเดียว แต่เนื่องจากความจำเป็นทางธรรมชาติ ทำให้บุคคลต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม การเข้ากลุ่มย่อมมีปฏิริยาโต้ตอบต่อกันมีบรรทัดฐาน สมาชิกบางคนไม่สามารถปรับตัวได้ จึงเกิดปัญหา ฉะนั้นหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์จึง

จำเป็นจะต้องเข้าใจเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวหรือการเปลี่ยนแปลงของบุคคลและกลุ่ม
ไปพร้อมกัน

ทฤษฎีการเคลื่อนไหวของบุคคล (Individual dynamics)*

เกี่ยวกับ Individual dynamics นี้ เราจะเห็นได้ง่าย ๆ ในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง
ด้านกายภาพ สรีระภาพ และด้านอารมณ์ จิตใจ ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนความต้องการ
(needs) ต่าง ๆ ของบุคคลแต่ละราย นับตั้งแต่ทารกแรกเกิด จนถึงการเจริญเติบโต สามารถ
พูด เดิน อ่าน เขียน เรียนหนังสือได้ สามารถสนทนาโต้ตอบกับผู้ใหญ่ได้ ซึ่งผ่านวัยต่าง ๆ
เป็นขั้น ๆ นับตั้งแต่วัยทารก วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ วัยชรา เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งเป็นการ
เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงทางร่างกายของปัจเจกชนโดยวิถีทางธรรมชาติ สำหรับในด้าน
ความรู้สึก นึกคิด จิตใจ อารมณ์ อุดมการณ์ และประสบการณ์ นั้น ก็ย่อมจะมีการพัฒนา
ควบคู่กับการพัฒนาทางร่างกายไปด้วย ดังนั้น Kemp จึงกล่าวว่า “ความเป็นปัจเจกชนจึง
เป็นผลทั้งธรรมชาติและจิตใจ (spirit) อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายนี้ จะเป็นไป
โดยธรรมชาติ ในปัจเจกชนแต่ละรายดังที่ Friedlander” ได้ยกเอาข้อความซึ่ง Mark Bloch
เขียนไว้ใน The Historian’s Craft ว่า “Is not man himself the greatest variable in nature?”
(ไม่ใช่คนตัวเขาเองหรือที่มีความผันแปรอย่างใหญ่หลวงในธรรมชาติ) นั่นก็หมายความว่า
บุคคลแต่ละคนย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลงในตัวของเขาเองโดยธรรมชาติ ส่วนความรู้สึก
นึกคิด ค่านิยม อุปกรณ์ นั้น จะแปรผันไปตามประสบการณ์ (experiences) ของบุคคลใน
สังคมนั้น ๆ ประสบการณ์ในที่นี้มีความหมายรวมถึงการอบรมสั่งสอน (socialization) และ
อิทธิพลของสภาพแวดล้อมด้วย ตลอดจนปัจจัยอื่น ๆ อีก ซึ่งมีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์
แบบพฤติกรรมของปัจเจกชน

ก่อนที่จะอธิบายถึงทฤษฎีของ Friedlander ที่เขียนเกี่ยวกับ Individual dynamics
นั้น ใครจะเน้นถึง Individual ตามที่ ฟรอยด์ ได้แบ่งตน (self) ออกเป็น 3 ส่วน กล่าวคือ
id เป็นส่วนความต้องการทางชีวภาพที่ต้องใช้ superego คอยควบคุม ซึ่งตกทอดทางกรรม-
พันธุ์ที่มีมาแต่เกิด ego เป็นตัวที่คอยปรับระหว่างความต้องการทางชีวภาพ กับความต้องการ
ทางสังคม เป็นตัวประสานระหว่าง id และ superego ซึ่ง id เป็นส่วนของภายใน ego เป็นส่วน
ของภายนอกที่จะคอยควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนของจิตที่ประกอบด้วยการรับรู้

---

*วิไลรัตน์ กฤษณภูติ, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น

(perception) ความคิด ความจำ จึงเป็นศูนย์กลางของบุคลิกภาพ หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคล ส่วน superego นั้น เป็นส่วนที่เกี่ยวกับ ระเบียบ ประเพณี กฎเกณฑ์ คุณธรรมต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีอยู่ในตัวตนของปัจเจกชน

ฟรอยด์ได้เน้นถึงการพัฒนาทางบุคลิกภาพของปัจเจกชนว่า ย่อมอยู่ภายใต้อิทธิพลที่สำคัญ 2 ประการคือ โดยทางชีวภาพ หมายถึง drive และ ego อิทธิพลอีกอันหนึ่งคือ การปะทะสังสรรค์ระหว่างปัจเจกชนและสภาวะแวดล้อมของเขา

นอกจากนี้ Friedlander ยังได้เขียน Theory of Individual dynamics ไว้ว่า...การเข้าใจปัจเจกชนนั้น จะต้องมีส่วนพื้นฐานมาจากทฤษฎีแห่งการเปลี่ยนแปลงด้านจิตวิทยาวิเคราะห์กับความเข้าใจเกี่ยวกับส่วนประกอบด้วยด้านวัฒนธรรมและความรู้ที่ได้จากจิตวิทยาสังคม เขาย้ำว่า ข้อหนึ่งของแนวความคิดที่จะเข้าใจปัจเจกชนก็คือ ความสำคัญของประสบการณ์ตั้งแต่ระยะเริ่มแรกของวัยเด็ก ซึ่งจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อพัฒนาการของบุคลิกภาพ ทฤษฎีนี้ไม่ได้รวมถึง การตัดสินใจในแง่ความคิดเห็น แต่ได้ยอมรับในเรื่องความสามารถของปัจเจกชนที่จะเจริญเติบโตและเปลี่ยนแปลงในชีวิตของเขา ประสบการณ์ในวัยเด็กจะฝังแน่นในพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ แต่เราสันนิษฐานว่าประสบการณ์ต่อมาก็มีความสำคัญเหมือนกัน แนวความคิดที่สำคัญประการถัดมาคือ การกระทำของคนเราซึ่งได้รับอิทธิพลโดยการกระตุ้นอย่างไม่รู้สึกรู้สีกตัว หรือไร้จิตสำนึก (unconscious motivation) รวมทั้งโดยความสามารถของเขาที่จะกระทำอย่างมีจิตสำนึกและอย่างมีเหตุผล

Friedlander เน้นว่า แนวความคิดอันหลังนี้ มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน เพราะฉะนั้นนักสังคมสงเคราะห์จะเกี่ยวข้องอย่างคงเส้นคงวากับการปรับตัวของปัจเจกชน รวมทั้งความช่วยเหลือเขาเพื่อให้สัมพันธ์กับผู้อื่น และมีความพยายามอย่างมีจิตสำนึก (conscious effort) ที่จะปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้น ความสามารถอันนี้ที่จะเกี่ยวข้องกันอย่างมีจิตสำนึกกับพลังความยุ่งยากภายใน นั่นก็คือ หน้าที่ของอัตตา (ego) ซึ่งจะมีพัฒนาการความเข้มแข็งของมันต่อการปะทะสังสรรค์อย่างคงที่กับคนอื่น ๆ นอกจากนี้ Friedlander ยังได้พูดถึงขั้นตอนของชีวิตมนุษย์ โดยอ้างถึงหนังสือที่ Erik Erikson แต่งเล่มหนึ่ง ชื่อ "Childhood and Society" ซึ่งเขียนไว้เกี่ยวกับชีวิตของเด็ก ๆ Erik Erikson ได้แบ่งการพัฒนาแห่งวัยของคนออกได้เป็น 8 ระยะ (Eight Ages of Man) อาจสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. Sens of basic trust - (สำนึกแห่งความเชื่อมั่นขั้นพื้นฐาน) วัยนี้นับตั้งแต่ทารกแรกเกิดจนถึงอายุ 1 ขวบ ซึ่งเป็นระยะที่เด็กเริ่มจะเรียนรู้เกี่ยวกับความรู้สึกที่เชื่อมั่นในตนเอง เช่น เวลาหิวก็ร้อง Erikson เขียนไว้ว่า ความเชื่อมั่นที่เด็กได้รับจากประสบการณ์ในวัยระยะแรก ๆ นี้ ไม่ได้ขึ้นกับอาหารหรือการแสดงบทรักเท่านั้น หากแต่ขึ้นกับความ

สัมพันธภาพระหว่างแม่และเด็ก เป็นสิ่งสำคัญกว่า ซึ่งแม่จะเป็นผู้ที่สร้างสรรค์สำนึกแห่งความเชื่อมั่นให้แก่เด็กของเขา ขึ้นกับการอบรมเลี้ยงดูให้เด็กได้รับความรัก ความอบอุ่น เป็นสำคัญ

2. Sense of Autonomy (สำนึกแห่งตนเอง) ระยะเวลาที่เด็กจะรู้สึกว่าคุณมีความสามารถที่จะเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น ทั้งสภาพแวดล้อมก็จะช่วยส่งเสริมให้เขาเป็นตัวของตัวเองด้วย “stand on his own feet.” จึงไม่อยากจะยอมรับความช่วยเหลือจากคนอื่น ๆ เป็นระยะแห่งความรักและความเกลียด ความมีอิสระแห่งการแสดงออกของตนเอง และการกตเก็บไว้ ดังนั้นเด็กวัยนี้หากไม่ได้รับความสำเร็จแล้ว ก็จะเกิดความสงสัย (doubt) และความอาย (shame)

3. Sense of initiative (สำนึกแห่งความคิดริเริ่ม) อายุระหว่าง 4 ถึง 5 ปี ระยะเวลาที่เด็กมีความรู้สึกอยากจะทำสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เริ่มสนใจจะทำสิ่งใหม่ ๆ สิ่งอันตรายของเด็กวัยนี้คือ ถ้าการริเริ่มของเขาไม่สำเร็จ เขาจะรู้สึกว่าเป็นการกระทำผิด (guilt) และจะขาดความมั่นใจในตนเอง

4. Sense of industry (สำนึกแห่งความรับผิดชอบต่อหน้าที่) อายุระหว่าง 5 ถึง 12 ปี เป็นระยะเวลาที่ต้องเริ่มไปโรงเรียน เริ่มมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ซึ่งบิดามารดาและครู ควรจะให้ความสนใจพิเศษ ควรมอบหมายงานที่ง่าย ๆ ให้ทำ เพื่อจะได้สำเร็จง่ายขึ้น และเพื่อก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองยิ่งขึ้น ตรงข้ามหากเขาทำงานไม่สำเร็จ เขาจะมีความรู้สึกขาดความเชื่อมั่น และไม่กล้าจะมีความคิดริเริ่มต่อไปอีก

5. Sense of identity (สำนึกแห่งการเลียนแบบ) อายุระหว่าง 13 ถึง 17 ปี เป็นระยะแห่งการเลียนแบบ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นระยะแห่งความสับสน ที่จะแสดงบทบาทอะไรออกมา มีความลังเลในการตัดสินใจในระหว่างการเลียนแบบเพื่อน ๆ และการเชื่อตามบิดามารดา ดังนั้นเด็กวัยนี้จึงมีปัญหาด้านการตัดสินใจ ซึ่งบิดามารดาและครูควรจะได้เข้าใจเด็กวัยนี้เป็นอย่างดี เพื่อจะได้ช่วยเป็นที่พึ่งที่ปรึกษาแก่เขาต่อไป

6. Sense of intimacy (สำนึกแห่งความคุ้นเคยสนิทสนม) อายุระหว่าง 18 ถึง 20 ปี เป็นระยะที่เริ่มต้นของความสนใจในเพศตรงข้าม เป็นระยะอยากจะมีบทบาทแห่งการเป็นผู้นำ ในวัยรุ่นตอนหลัง (late adolescence) จะมีการเกี่ยวพาราสีกัน และมีการแต่งงานกัน ดังนั้น ระยะเวลาที่บิดามารดา ครู อาจารย์ ควรเป็นที่พึ่งที่ปรึกษาให้คำแนะนำที่เหมาะสมแก่เขา เพื่อจะช่วยให้เขาดำเนินชีวิตไปอย่างถูกต้อง เพราะหากเขาทำอะไรผิดพลาดไปก็จะทำให้เขามีการแยกตัว (isolation) ออกจากเพื่อน ๆ และสังคม อันจะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ติดตามมา

7. Parental Sense (สำนึกแห่งการเป็นบิดามารดา) อายุระหว่าง 20 ถึง 60 ปี
ระยะนี้ไม่ได้หมายความถึงการเป็นบิดามารดา ด้านชีววิทยาเท่านั้น หากแต่เป็นระยะของ
การสร้างสรรค์ด้วย

8. Sense of ego integrity เป็นระยะบั้นปลายของชีวิต คนในวัยนี้มีความต้องการ
ความมั่นคง ความสมหวังในชีวิตของตนเป็นระยะแห่งการมี บูรณภาพ (intergration) หาก
เขาประสบกับความผิดหวังก็จะทำให้เกิดความเบื่อหน่ายต่อชีวิต และคิดหาทางออกในทาง
ที่ผิด ๆ ก็ได้

ตามที่ Erikson เขียนไว้ทั้งหมดนี้เป็นพัฒนาแห่งวัยของคน นั่นคือ เป็น Individual
dynamics นั้นเอง ซึ่งบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือครู อาจารย์ ควรมีความรู้และความเข้าใจ
ต่อการพัฒนาของเด็กแต่ละวัย เพื่อจะได้ช่วยเป็นผู้คอยให้คำปรึกษาหารือ และจะได้เป็น
ที่พึ่งแก่เด็กในวัยต่าง ๆ เพื่อจะช่วยให้เขาประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ถูกที่ควร ซึ่งจะได้เป็น
การป้องกันปัญหาต่าง ๆ ไม่ให้บังเกิดขึ้น

สรุปแล้ว นักสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับปัจเจกบุคคล หรือ-
individual dynamics ด้วย จึงจะทำให้สามารถเข้าใจพฤติกรรมและความต้องการของปัจเจก
บุคคลแต่ละรายได้ ซึ่งจะมีผลเชื่อมโยงทำให้เข้าใจกลุ่มต่าง ๆ ได้ดีขึ้น เพราะกลุ่มย่อม
ประกอบด้วยปัจเจกบุคคลที่เป็นสมาชิก

การพัฒนาการทางชีวภาพของคนตั้งแต่วัยแรกเกิดถึงวัยชรา เป็นประโยชน์ต่อ
นักสังคมสงเคราะห์ในการปฏิบัติงานแก้ปัญหาด้านบุคลิกภาพ ปัญหาทางด้านอารมณ์ จิตใจ
นอกจากนั้นยังเป็นประโยชน์ในการหาวิธีทางป้องกันปัญหา เช่น ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดู
และอบรมเด็ก การวางแผนครอบครัว เป็นต้น

เมื่อนักสังคมสงเคราะห์ศึกษา และเข้าใจทฤษฎีการพัฒนาของมนุษย์ว่าแต่ละ
บุคคลย่อมมีความต้องการขั้นพื้นฐานเหมือน ๆ กัน คือ ความต้องการความอบอุ่น (Need
for Affection) และความต้องการมีเพื่อนและรู้สึกผูกพันกับผู้อื่น (Need for Belonging) จะช่วยให้
การสงเคราะห์บุคคลที่มีปัญหาง่ายขึ้น เพราะได้ศึกษาถึงภาวะทางร่างกาย และความ
ต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปตามวัย ตระหนักได้ว่าขั้นของวัยนี้เปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ
และสภาพทางอารมณ์อย่างไรบ้าง เกิดข้อขัดแย้งอย่างไร เมื่อบุคคลนั้นไม่ได้พัฒนาไปตาม
ขั้นตอน และอะไรเป็นสาเหตุของการผิดปกตินั้น ๆ นักสังคมสงเคราะห์พยายามจะศึกษาว่า
คนแต่ละคน ซึ่งทำงานร่วมกันในกลุ่มพอใจสภาพการเปลี่ยนแปลงไปแต่ละขั้น หรือพอใจที่จะ
หยุดอยู่กับที่ พยายามศึกษาวิธีที่จะทำให้การพัฒนาเหล่านี้เป็นไปได้

จากหลักความรู้ทางจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ตระหนักดีว่าเด็กในวัยรุ่นนี้มีความขัดแย้งในด้านความรู้สึกอยากเป็นอิสระ เขาต้องการจะเป็นผู้ใหญ่ ในขณะที่เดียวกันเขาก็กลัวความรู้สึกอันนั้นด้วย เขารู้สึกว่ามันลำบากมากที่จะสร้างภาพพจน์ของตนเอง เพราะมีความขัดแย้งระหว่างสิ่งแวดล้อมกับสิ่งซึ่งพ่อแม่ต้องการจะให้เขาปฏิบัติ

ในวัยผู้ใหญ่ นักสังคมสงเคราะห์ต้องพยายามทำให้เกิดความเข้าใจถึงเหตุผลในการแข่งขันระหว่างเพื่อน แต่ในขณะที่เดียวกันก็ระวังเกี่ยวกับความแตกต่างของบุคคล ต้องพยายามไม่สร้างให้เขาเป็นแบบที่มีอคติ

ความรู้สึกว่าตัวเองมีความสำคัญ มีคุณค่าต่อผู้อื่นเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานและเกิดขึ้นเมื่อมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น เด็กเล็ก ๆ ควรได้รับสิ่งเหล่านี้จากครอบครัว แต่เมื่อคนมีอายุมากขึ้นต้องการเป็นคนสำคัญและมีค่ากับบุคคลคนเดียว ซึ่งต่างกับเด็ก ๆ ถ้าเด็กมีความรู้สึกว่าคุณคนล้อมรอบรัก แกก็สามารถห่างจากพ่อแม่ได้ เช่น เด็กในโรงเรียนอนุบาล จะสามารถอยู่ได้ท่ามกลางคนอื่น ๆ ความรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิตและด้านมนุษยสัมพันธ์

นักสังคมสงเคราะห์ควรตระหนักอีกอย่างหนึ่งคือ ความต้องการของแต่ละบุคคลในกลุ่มนั้นแตกต่างกัน เพราะฉะนั้นการยอมรับความรู้สึกที่มีคุณค่าของปัจเจกบุคคล เป็นสิ่งสำคัญในงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน เพื่อพัฒนาความสามารถของปัจเจกบุคคล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนากลุ่ม เพราะปัจเจกบุคคลคือส่วนประกอบของกลุ่ม

ทฤษฎีพลังกลุ่ม (Group Dynamics)

นอกจากจะศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของปัจเจกบุคคลแล้ว งานสังคมสงเคราะห์กลุ่มจะต้องศึกษาเกี่ยวกับการรวมกลุ่มและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกับบุคคล

คำว่ากลุ่มตามความหมายของสังคมวิทยา หมายถึงบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปรวมตัวกัน โดยมีความคิดเห็นหรือแนวทางปฏิบัติในทางใดทางหนึ่ง ซึ่งแนวทางปฏิบัติของกลุ่มมีลักษณะติดต่อกันหรือเปลี่ยนแปลงโดยมีส่วนร่วมหรือวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งเฉพาะ และจะแสดงออกในสภาพการณ์ต่าง ๆ กัน จะเกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลซึ่งไม่เคยมีความสัมพันธ์ต่อกันมาก่อน มีความสัมพันธ์ต่อกันในสภาพการณ์ที่มีจุดประสงค์หรือค่านิยมร่วมกัน มีกิจกรรมที่สมาชิกทุกคนจะมีโอกาสทำงานร่วมกัน โครงสร้างของกลุ่มจะออกมาในรูปของการสื่อสารระหว่างสมาชิกในกลุ่ม โดยจะมีการกำหนดฐานะ บทบาท และค่านิยมของสมาชิกในกลุ่มหรือของกลุ่ม บรรทัดฐานของกลุ่มจะเป็นส่วนกำหนดพฤติกรรม ทั้งในแง่การปฏิบัติของ

สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มและการกระทำกิจกรรมโดยทั่วไป

ลักษณะของการรวมกลุ่มอาจสรุปได้ดังนี้

1. มีจุดประสงค์ (Goals) โดยปกติคนที่มีความตั้งใจอย่างเดียวกันมักจะรวมตัวกันเป็นกลุ่มเดียว ส่วนผู้ที่มีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันไปก็จะแยกตัวไปอีกพวกหนึ่ง เพื่อกระทำกิจกรรมได้บรรลุจุดหมายของกลุ่ม

2. บรรทัดฐาน (Norms) คือมาตรฐานที่กลุ่มกำหนดขึ้นมาเพื่อให้สมาชิกถือเป็นหลักปฏิบัติ และควบคุมพฤติกรรมของสมาชิก สมาชิกมีความเชื่อคุณค่าและบรรทัดฐาน ซึ่งจะนำไปสู่การกระทำร่วมกัน

3. ปฏิกริยาโต้ตอบระหว่างกัน (Interaction) เป็นลักษณะของกลุ่มอีกอย่างหนึ่ง คือ มีการปฏิบัติระหว่างกัน หรือการติดต่อสมาคมระหว่างสมาชิกด้วยกันนั่นเอง การติดต่อกันนี้อาจมีทั้งในรูปการสนทนา การแสดงออก ซึ่งเป็นหนทางที่ทำให้สมาชิกแต่ละคนมีความรู้จักมักคุ้นกัน จากการติดต่อกันนี้ทำให้ความรู้สึกของกลุ่มเป็นไปในแนวเดียวกัน อันนี้เป็นลักษณะที่ทำให้กลุ่มอยู่ได้

4. มีอุดมคติในการรวมกลุ่มกัน คือมีความเชื่อคุณค่าอันจะนำไปสู่การกระทำร่วมกัน ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มจะเป็นไปอย่างอิสระ การแสดงพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนมีอิทธิพลต่อกัน การรวมตัวกัน (cohesion) ทำให้เกิดความรู้สึกที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมกันต่อต้านการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่กระทบกระเทือนต่อกลุ่ม ลักษณะนี้เป็นสัญลักษณ์แห่งความมั่นคงของกลุ่ม หากขาดลักษณะนี้กลุ่มก็อยู่ไม่ได้

5. ความเป็นผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ (Informal leadership) ภายในกลุ่มจะมีคน ๆ หนึ่งเป็นอย่างน้อยที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำของกลุ่ม ลักษณะความเป็นผู้นำอย่างไม่เป็นทางการนี้เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มหนึ่งภายใต้สถานการณ์บางอย่าง

6. โครงสร้าง (Structure) ลักษณะของงาน มิตรภาพ และความสนใจของกลุ่มจะเป็นส่วนประกอบที่ก่อให้เกิดโครงสร้างของกลุ่มขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นช่องทางของการติดต่อและปฏิบัติระหว่างสมาชิก โครงสร้างจะเป็นเครื่องมือที่ทำให้กลุ่มบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

นอกจากการรวมกลุ่ม (Group) ซึ่งมีความหมายกว้าง ๆ นักสังคมสงเคราะห์ควรจะศึกษาเกี่ยวกับ “กลุ่มย่อย” (small group) ซึ่งจะเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ “กลุ่มย่อย” เป็นคำที่ใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติของกลุ่ม ซึ่งกลุ่มย่อยจะมีความหมายเฉพาะเจาะจงลงไปถึงการรวมกลุ่มของบุคคลเพียงไม่กี่คน เพื่อจุดหมายอย่างใด

อย่างหนึ่งโดยเฉพาะ การรวมกลุ่มจะเป็นกลุ่มขนาดเล็ก ๆ ที่มีจำนวนสมาชิกไม่มากนัก เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างใกล้ชิด

Marvin E. Shaw⁶ ได้รวบรวมความหมายของกลุ่มย่อยเอาไว้ 7 ลักษณะ คือ

1. มีการกระตุ้นและการสนองความต้องการ (Motivation and need satisfaction) เชื่อว่ากลุ่มสามารถสนองความต้องการของสมาชิกแต่ละคนได้ และเปิดโอกาสให้สมาชิกแต่ละคนได้แสดงบทบาทและทำหน้าที่ของตนในกลุ่มได้ตามต้องการ ซึ่งอาจเรียกการรวมกลุ่มย่อยชนิดนี้ว่า "Active-Oriented Group"

2. มีการรับรู้และการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสมาชิกของกลุ่ม (perceptions and cognitions of group members) ในการรวมกลุ่ม สมาชิกจะต้องทราบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน รู้หน้าที่และลักษณะของการรวมกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของสมาชิกภายในกลุ่ม โดยอาศัยการพบปะหรือการประชุมร่วมกันภายในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งสมาชิกจะเกิดการรับรู้และต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับสมาชิกที่อยู่ในกลุ่ม

3. การจัดระเบียบ (Organization) หมายถึงคุณสมบัติต่าง ๆ ที่ประกอบกันเข้าเป็นโครงสร้างของกลุ่ม เช่น บทบาท ฐานะ และบรรทัดฐาน และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มที่มีต่อกัน และจะคำนึงถึงเฉพาะองค์ประกอบของกลุ่มในด้านโครงสร้างของกลุ่ม (Structure) เท่านั้น

4. มีปฏิกริยาโต้ตอบระหว่างสมาชิกในกลุ่ม (Interaction) ซึ่งมีความสำคัญต่อการรวมกลุ่มมาก ปฏิกริยาโต้ตอบนี้อาจแสดงออกมาได้หลายแบบ เช่น ปฏิกริยาโต้ตอบทางวาจา (Verbal Interaction), ปฏิกริยาโต้ตอบทางกาย (Physical Interaction) ปฏิกริยาโต้ตอบทางอารมณ์ (Emotional Interaction)

5. มีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม, (Interdependency) ความคล้ายกันหรือเหมือนกันของสมาชิก (Similarity of members) (ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อลักษณะของกลุ่ม และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกที่มีลักษณะดังกล่าวจะก่อให้เกิดพลัง (dynamics) ของกลุ่มขึ้น

6. มีจุดมุ่งหมายของกลุ่ม (Group goals) บุคคลจะมารวมกลุ่มก็ต่อเมื่อเขามีจุดมุ่งหมายที่คล้ายคลึงกัน หรือเมื่อเขาจะได้รับผลจากการทำงานตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ ซึ่งจะก่อให้เกิดความพอใจ หรือเป็นรางวัลให้ ความหมายในแง่นี้คล้ายคลึงกับความหมายในข้อ 1 คือ กระตุ้นหรือให้แรงจูงใจ

---

6. Marvin E. Shaw, "The Nature of Small Group," Group Dynamics : The Psychology of Small Group Behavior (New York : McGraw-Hill Book Company, 1971), pp.5-10

7. มีบรรยากาศกลุ่ม (Group Atmosphere) หมายถึง บรรยากาศของกลุ่มทั่ว ๆ ไป การที่สมาชิกเข้ากลุ่มแล้วจะเกิดความรู้สึกอบอุ่นหรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่าบรรยากาศของกลุ่มเป็นอย่างไร ถ้าบรรยากาศเป็นแบบกันเอง สมาชิกกลุ่มก็รู้สึกว่ามีเพื่อน เกิดความรู้สึกผูกพันกับกลุ่ม (sense of belonging)

ความรู้เกี่ยวกับพลังกลุ่ม (Group dynamics)*

ในทางสังคมวิทยาและทางสังคมสงเคราะห์กลุ่มชนก็คือการรวมกันของสมาชิก ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีความสนใจร่วมกัน มีการปะทะสังสรรค์ระหว่างกัน (interaction) มีการติดต่อสื่อสารกัน (communication) มีการจัดระเบียบภายในกลุ่ม (group organization) มีโครงสร้างของกลุ่ม (group structure) มีมาตรฐานของกลุ่ม (group standard) และต้องมีการสร้างสรรค์บรรยากาศในกลุ่ม (group atmosphere)

ส่วนกลุ่มในทางสังคมสงเคราะห์ นอกจากมีองค์ประกอบข้างบนนี้แล้ว กลุ่มยังต้องจัดทำในองค์กรหน่วยงานทางสังคม (Social agency) มีนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ (Professional social worker) เป็นผู้จัดทำ โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อป้องกัน แก้ไข พัฒนา และส่งเสริม

สำหรับคำว่า “DYNAMICS” จาก Webster’s dictionary ได้ให้ความหมายของคำว่า “dynamics” ไว้ว่า :-

- ก. เป็นสาขาของการกระทำทางกลศาสตร์แห่งการเคลื่อนไหวของรูปร่างตัวตน และการกระทำของพลังในการผลิตหรือในการเคลื่อนไหว
- ข. หมายถึง การเคลื่อนไหวโดยพลังชนิดต่าง ๆ หรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ก็เท่ากับเป็นการเคลื่อนไหวที่ทางกายภาพ

คำว่า dynamics หมายถึง ความสัมพันธ์ของเหตุ (cause) และผล (effect) ในการพัฒนาเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อม ข้อบกพร่องของอุปนิสัย หรือพลังอื่น ๆ ที่จะนำไปสู่เหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกัน หรือเพื่อเปลี่ยนแปลงในลักษณะทางพฤติกรรมหรือลักษณะทางบุคลิกภาพ

Group dynamics คือ การจัดระเบียบและจัดการของกลุ่ม ซึ่งเน้นถึงความสำคัญของการเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย โดยสมาชิกจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งจะส่งผลต่อสังคมและต่อปัจเจกชน ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะมีการประสานงานร่วมมือกันในกลุ่ม ซึ่งจะทำให้เกิดการร่วมกันและจะเป็นผลดีอย่างยิ่ง เพราะการกระทำร่วมกันในกลุ่ม

---

*วิไลวัฒน์ กฤษณภูติ, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ไม่จำเป็นต้องมีผู้นำก็ได้ (need no leader) เพราะว่าทุกคนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และอย่างเสมอภาค ประกอบด้วยการใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การแสดงบทบาท (role playing) มติเป็นเอกฉันท์ (buzz-sessions) การสังเกต (observation) และผลสะท้อน (feedback) ของกระบวนการของกลุ่ม การตัดสินใจของกลุ่ม

พลังกลุ่มยังเป็นสาขาของความรู้ หรือการเน้นด้านสติปัญญา อันเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ และความสัมพันธ์ทางสังคม “เป็นขอบข่ายที่เกี่ยวกับความรู้ที่ก้าวหน้าในเรื่องลักษณะของกลุ่มกฎเกณฑ์ในการพัฒนาของกลุ่ม และความสัมพันธ์ภายในกับปัจเจกชนกับกลุ่มอื่น ๆ และสถาบันที่กว้างใหญ่”

พลังกลุ่ม (group dynamics) อาจพิจารณาความหมายได้ 2 อย่าง คือ ในด้านสังคมศาสตร์ ใช้เกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลงและการต่อต้านกับการเปลี่ยนแปลง ความกดดันทางสังคม พลังอิทธิพลของความเป็นผู้นำ มีความสัมพันธ์ภายในกับปัจเจกชน และความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันกับการจูงใจโดยกลุ่ม อีกความหมายหนึ่ง หมายถึง การกระทำ (action) หรือกำลัง (force) ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีการกระทำหรือความสัมพันธ์กับกลุ่มต่าง ๆ ด้วย มีการตอบโต้ต่อลักษณะบางอย่างของกลุ่มอื่น ๆ ความสัมพันธ์กันนี้อาจจะเป็นไปในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ อาจจะทำให้ความร่วมมือประสานงานกัน หรือเป็นไปในทางขัดแย้งกัน เป็นมิตรหรือเป็นศัตรูต่อกันก็ได้ สิ่งสำคัญคือ กลุ่มพลวัตต้องมีความเชื่อและความรู้สึกที่เป็นของตนเอง

หลักของกลุ่มพลวัต และงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชนเน้นที่ปัจเจกชนซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มว่า มีบทบาท คุณค่าและการทำงานในกลุ่มควรใช้เทคนิคอะไรบ้าง นับตั้งแต่การยอมรับนับถือสมาชิกแต่ละคนของกลุ่ม เพราะเขาเชื่อว่า ปัจเจกชนแต่ละคนย่อมจะมีพลังความสามารถภายในตัวของเขาเอง ดังนั้นสมาชิกแต่ละคนจึงมีบทบาทและมีอิทธิพลต่อกระบวนการของกลุ่มเป็นอย่างมาก กรณีที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่องานของกลุ่ม ก็จะได้รับรางวัลในตัวด้วย อาทิ รางวัลเป็นความพึงพอใจ เป็นสุขใจ ในการทำงานที่บรรลุผลดี ทั้งได้ทำงานกับบุคคลที่มีเกียรติ เขายังชื่นชอบ ยิ่งกว่านั้นเขายังเป็นศูนย์รวมแห่งความสนใจของสมาชิกอื่น ๆ นอกจากนี้ Ruth Strang ยังได้เน้นถึงเทคนิคในการทำงานในกลุ่ม คือนอกจากจะใช้หลักจิตวิทยาแล้ว การทำงานควรมีการร่วมมือประสานงานกันและทำงานด้วยกัน (work with) ซึ่งจะทำให้บรรลุผลสำเร็จดังเป้าหมายที่วางไว้

การศึกษาพลวัตของกลุ่ม

การที่จะศึกษาความเคลื่อนไหวของกลุ่ม Ruth Strang ได้อธิบายแนวทางของการศึกษาความเคลื่อนไหวของกลุ่มไว้ดังนี้ :-

1. การสังเกตการปะทะสังสรรค์ (Observation of Interaction)

การสังเกตการปะทะสังสรรค์ภายในกลุ่มที่ดีที่สุด ก็โดยการสังเกตการกระทำในกลุ่ม เช่น ความชอบในการถกเถียงที่ไม่เป็นพิธีการ ผู้สังเกตการณ์ที่ชำนาญควรจะบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ไว้ ไม่ว่าจะป็นเหตุการณ์ที่เครียด หรือไม่ตึงเครียด

2. การวิเคราะห์ความขัดแย้งของกลุ่ม

คือ มีการวิเคราะห์ ศึกษาเปรียบเทียบดูว่า สมาชิกในกลุ่มมีความขัดแย้งกันมากน้อยแค่ไหน มีความขัดแย้งในเรื่องอะไร เหล่านี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับพลังกลุ่ม

ประโยชน์ของการศึกษาเกี่ยวกับ group dynamics

ในการศึกษาถึง group dynamics จะช่วยให้เข้าใจในกระบวนการของการทำงานร่วมกัน เช่น จุดหมายปลายทางที่เลือกสรรแล้ว การแนะนำ และข้อสรุปการประเมินผล เพื่อจะนำไปสู่การตัดสินใจ ในการวางแผนและการดำเนินงานต่อไป ทั้งนี้เพราะ group dynamics จะช่วยอธิบายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการศึกษาของแรงหรือพลัง (forces) หรือสภาวะ (condition) ที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มทั้งหมด (group as a work) และต่อขบวนการโดยพฤติกรรมของปัจเจกชนในกลุ่มก็จะเปลี่ยนแปลงได้โดยในกลุ่ม? และทำไมการประพุดติของกลุ่มจึงเป็นเช่นนั้น? ทำไมสมาชิกของกลุ่มจึงประพุดติเช่นนั้น? และทำไมกลุ่มที่แน่นอนมันคงจึงประสพผลสำเร็จ? และทำไมกลุ่มอื่น ๆ จึงล้มเหลว เหล่านี้เป็นต้น

ในด้านสมาชิกของกลุ่ม การเข้าใจกลุ่มพลวัต จะทำให้เขามีความรู้สึกเร็วขึ้น ในการติดต่อปะทะสังสรรค์ในกลุ่ม ซึ่งจะทำให้เขามีความรับผิดชอบในการเป็นสมาชิกของกลุ่ม และเป็นผู้นำกลุ่มชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะการปะทะสังสรรค์ที่มีประสิทธิภาพนั้น จะช่วยในการพัฒนากลุ่มและผลผลิตของกลุ่มได้ผลดียิ่งขึ้น อนึ่งการเข้าใจการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ของกลุ่มจะช่วยปัจเจกชนแต่ละคนได้รับการพัฒนาเต็มที่ที่สุด ทั้งเป็นการแสวงหาความรู้ ความชำนาญ ตามที่เขาต้องการในสังคมประชาธิปไตยอีกด้วย

Grace Coyle กล่าวว่า งานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน (group work) และพลังกลุ่ม (group dynamics) จะช่วยให้เกิดความสมบูรณ์ซึ่งกันและกัน

การมีความรู้เกี่ยวกับกลุ่มพลวัตจะช่วยให้เราได้รับประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้เข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มเข้าใจพลังที่ก่อให้เกิดสถานการณ์ในกลุ่ม เข้าใจความเป็นสมาชิกของกลุ่ม การเป็นผู้นำกลุ่มตลอดจนความต้องการของกลุ่ม ซึ่งจะเป็นกลไกที่สำคัญของนักสังคมสงเคราะห์กลุ่มชนที่จะนำข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้

ในการวินิจฉัยปัญหา และการแก้ปัญหาของกลุ่ม ตลอดจนจะช่วยให้การวัดผลและประเมินผล ความก้าวหน้าของกลุ่มอีกด้วย

อิทธิพลของปัจเจกชนที่มีต่อกลุ่ม (Influence of individuals on the group)

1. ปัจเจกชนที่อยู่ในกลุ่ม (individuals in the group)

ก่อนจะอธิบายถึงอิทธิพลของปัจเจกชนที่มีต่อกลุ่ม เราควรจะต้องทราบถึง ปัจเจกชนทั้งหลายที่อยู่ในกลุ่มเสียก่อนว่าต้องคำนึงถึงอะไรบ้าง

Trecker ได้เขียนไว้ว่า ปัจเจกชนที่อยู่ในกลุ่มนั้น จะต้องคำนึงถึงคุณลักษณะ ของเขาหลายประการ เช่น อายุ เพศ เชื้อชาติ อาชีพ พื้นเพทางการศึกษา ของปัจเจกชน แต่ละรายว่าเป็นอย่างไร

- สถานภาพ (status) ของปัจเจกชนในกลุ่ม ในหน่วยงาน (agency) และใน ชุมชนชุมชนคืออะไร
- ปัจเจกชนคนหนึ่งมีสัมพันธภาพต่อปัจเจกชนคนอื่น ๆ อย่างไร ใครเป็น เพื่อนของเขา เขามีส่วนร่วมอย่างง่ายด้ายกับใคร ความสนใจของเขาและ ความสามารถของเขามีอะไรบ้าง

ที่ได้กล่าวมานี้เป็นข้อที่ต้องคำนึงถึงลักษณะต่าง ๆ ของการที่ปัจเจกชน เข้ามาอยู่ในกลุ่ม (individuals in the group) ปกติแล้วปัจเจกชนที่อยู่ในกลุ่มย่อยจะมีบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อกลุ่มนั้น ๆ นับตั้งแต่กลุ่มปฐมภูมิ เช่น กลุ่มครอบครัว บิดา มารดา และบุตร ต่างก็มีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อซึ่งกันและกัน หรือในกลุ่ม reference group เช่น กลุ่มไลอ้อนส์ กลุ่มยูวพุทธิกษะ หรือกลุ่มทางการเมือง สมาชิกที่อยู่ในกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ก็แสดงว่าเขามีจุดประสงค์ แนวความคิด ค่านิยม อุดมการณ์ ที่เหมือนกัน หรือ สอดคล้องกันกับจุดมุ่งหมายของกลุ่ม จึงอยู่ในกลุ่มได้ ในด้านพฤติกรรมปัจเจกชนอาจจะ มีบทบาท (role) ต่อกลุ่มตามสถานภาพ (status) ที่เขาได้รับ และทราบใดที่เขามีความรู้สึก ว่า เขายังมีความสำคัญต่อกลุ่มอยู่แล้ว ทั้งกลุ่มก็ยังให้ความยอมรับนับถือเขา ตราบนั้นเขาก็ ยังประสงค์ที่จะอยู่ในกลุ่มนั้น ๆ ต่อไป ตรงข้ามหากปัจเจกชนคนนั้น มีความรู้สึก ว่า เขา ไม่มีบทบาท ไม่มี ความหมาย ไม่มี ความสำคัญต่อกลุ่มแล้ว ยิ่งสมาชิกในกลุ่มไม่ต้องการ เขาต่อไปอีกแล้ว แน่نون เขาจะต้องมีการถอนตัวออกจากกลุ่มทันที

2. ความสัมพันธ์ของปัจเจกชนต่อกลุ่ม

Snygg and Combs ได้เขียนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของปัจเจกชนต่อกลุ่มสังคม (social group) ไว้ว่า... ปัจเจกชนพยายามจะแสวงหาความช่วยเหลือตนเองอยู่แล้ว ตลอดทั้ง

การพิสูจน์ตัวเองที่จะเอาชนะกลุ่ม และให้ได้รับการยินยอมจากกลุ่มหรือปัจเจกชนที่เชื่อว่า เขายังมีความสำคัญต่อกลุ่ม เขาจึงสามารถจะอยู่ในกลุ่มได้ ส่วนบุคคลที่ถอนตัวจากกลุ่มนั้น Snygg and Combs ให้ทัศนะว่า ก็เป็นความยินยอมของเขาเองเนื่องจากเขาสามารถจะเอาชนะกลุ่มได้ ทั้งกลุ่มก็ไม่พอใจในความต้องการของเขาในด้านการพิสูจน์ปัจเจกชนกับกลุ่มนั้น ทำให้เขาปรับเอา (adopt) และไม่รับเอาพฤติกรรมของกลุ่มก็ได้ หนึ่ง การจะรับเอามาตรฐานของกลุ่มหนึ่ง ๆ ต่อเมื่อเขาเห็นความสำคัญของของสิ่งนั้น ๆ หรือของกลุ่มนั้น ๆ เอง เหล่านี้เป็นทัศนะของ Snygg and Combs เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของปัจเจกชนที่มีต่อกลุ่ม

เกี่ยวกับอิทธิพลของปัจเจกชนที่มีต่อกลุ่มนั้น โดยปกติแล้วปัจเจกชนถือว่าเป็นทรัพยากรบุคคล (human resources) ของกลุ่ม ที่จะช่วยกลุ่มในทางสร้างสรรค์ พัฒนาความก้าวหน้าต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุจุดหมายปลายทางของกลุ่ม ดังนั้น หากสมาชิกของกลุ่ม หรือปัจเจกชนแต่ละคนมีความสามารถ มีคุณลักษณะพิเศษประจำตัวแล้ว ยิ่งจะทำให้กลุ่มเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะปัจเจกชนแต่ละคน จะเป็นผู้มีบทบาท มีอิทธิพลต่อการกระตุ้นส่งเสริม และการตัดสินใจของกลุ่มได้เป็นอย่างดี ดังที่ Coleman เขียนไว้ว่า ปัจเจกชนย่อมมีความสำคัญต่อกลุ่มเป็นอย่างยิ่ง เพราะสมาชิกที่มีทักษะ หรือที่พัฒนาทักษะที่ดี ย่อมจะทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จและบรรลุกับความต้องการของกลุ่ม ซึ่งจะช่วยในการส่งเสริมการตัดสินใจ

3. ความเป็นผู้นำในกลุ่ม

เมื่อพูดถึงอิทธิพลของปัจเจกชนที่มีต่อกลุ่มแล้ว ความเป็นผู้นำของสมาชิกในกลุ่มย่อมจะมีอิทธิพลต่อกลุ่มเป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้ากลุ่มได้ผู้นำที่ดีก็จะสามารถนำเอาทรัพยากรในกลุ่มมาประยุกต์ใช้อย่างชาญฉลาด เพื่อให้กลุ่มมีประสิทธิภาพในการทำงานยิ่งในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ปัจเจกชนหรือสมาชิกของกลุ่มจะมีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อชะตากรรมของกลุ่ม สมาชิกจะมีสิทธิมีโอกาสเลือกสรรผู้นำของเขาขึ้นมาเองอย่างไรก็ดีหากมองให้ลึกซึ้งแล้ว แม้แต่ในระบอบการปกครองแบบเผด็จการ และมีผู้นำแบบเผด็จการ ปัจเจกชนก็ยังมีความสำคัญ มีอิทธิพลต่อกลุ่มอยู่นั่นเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับความร่วมมือของปัจเจกชนที่มีต่อกลุ่ม และความตั้งใจของเขาที่จะทำงานให้กลุ่ม ในเมื่อภาวะการเป็นผู้นำของสมาชิกในกลุ่ม มีบทบาท มีอิทธิพลต่อการเคลื่อนไหวของกลุ่ม เราจำเป็นต้องจะต้องทราบถึง ความหมายของคำว่า “การเป็นผู้นำ” (Leadership) ลักษณะของผู้นำที่ดี ว่ามีคุณลักษณะอย่างไรบ้าง ตลอดทั้งผู้นำที่ดีควรเป็นผู้นำประเภทใด

การเป็นผู้นำ คือ ผู้ที่มีคุณสมบัติพิเศษเหนือกว่าคนอื่น ๆ เป็นบุคคลที่กลุ่มมีความพอใจ ศรัทธา และยกย่องยอมรับนับถือให้เขาเป็นผู้นำทางของกลุ่ม โดยเฉพาะในกลุ่มที่เป็นประชาธิปไตย สมาชิกจะมีโอกาสเลือกสรรผู้นำของตนเองได้โดยตรง ผู้นำจะเป็นผู้สามารถสร้างสรรบรรยากาศความสัมพันธ์อันดีของสมาชิกในกลุ่ม อาทิ การจูงใจ การให้รางวัล หรือการลงโทษ ทั้งนี้เพื่อจะควบคุมพฤติกรรมของกลุ่ม และเพื่อให้กลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งยังเป็นผู้สร้างสรรคัมพันธ์ภาพภายนอกกับกลุ่มอื่น ๆ อีกด้วย

อิทธิพลของกลุ่มที่มีต่อปัจเจกชน (Influence of groups on the individuals)

1. กลุ่มมีความหมายต่อปัจเจกชนอย่างไร?

Trecker อธิบายว่า สมาชิกของกลุ่มจะมีพัฒนาการด้านความรู้สึกไปในทางที่มีความอบอุ่น ความภาคภูมิใจ การมีส่วนร่วม (Sharing) การเสียสละ ความรัก และได้รับการยอมรับนับถือจากคนอื่น ๆ เพราะการเป็นเจ้าของของกลุ่มหมายถึง เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม บางคนเป็นสมาชิกของกลุ่มโดยปราศจากความคิดเห็น ความเข้าใจที่คลุมเครือว่าการเข้าร่วมกลุ่มคืออะไร ทำให้ไม่จึงเข้าร่วมกับเขา กรณีเช่นนี้เขาควรได้รับความช่วยเหลือด้านสมาชิกสัมพันธ์ ให้เขามีความเข้าใจกลุ่มดียิ่งขึ้น เช่นในด้านความรู้สึกที่แสดงว่าเป็นของกลุ่ม ตัวอย่างเช่น ภาษาพูดที่ใช้ในกลุ่มก็จะเปลี่ยนไปจาก “ของฉัน” และ “ของพวกฉัน” เป็น “เรา” และ “ของพวกเรา”

2. กลุ่มมีอิทธิพลต่อปัจเจกชน

ที่มองเห็นได้ชัดคือ กลุ่มสามารถจะควบคุมพฤติกรรมของปัจเจกชนให้คล้อยตามนโยบายและจุดประสงค์ของกลุ่มได้ ทั้งนี้การที่กลุ่มสามารถจะควบคุมพฤติกรรมของปัจเจกชนได้แค่ไหนเพียงใด ย่อมแล้วแต่โครงสร้าง หรืออิทธิพลของกลุ่มนั้น ๆ เช่น ขนาด จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เกียรติ อำนาจ และประสิทธิภาพของกลุ่ม ผลของกลุ่มที่มีต่อปัจเจกชนนั้น ปกติไม่ใช่มีผลทางตรงต่อปัจเจกชน แต่เป็นผลของการตีความหมายของบทบาทของเขาเอง

“คนส่วนมากรับเอามาตรฐานและบรรทัดฐานของกลุ่มเล็ก ๆ (Small group) มากกว่าของสังคม (society) ทั้งหมด” ทั้งนี้เพราะว่าชีวิตความเป็นอยู่ในกลุ่มเล็ก ๆ จะมีความใกล้ชิดสนิทสนม และมีอิทธิพลมากกว่ากลุ่มใหญ่ ๆ และปัจเจกชนที่อยู่ในกลุ่มเล็ก (small group) ก็ย่อมจะรับเอาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่น ในกลุ่มเล็ก ๆ มากกว่าที่จะรับเอาวัฒนธรรมของสังคมส่วนใหญ่ ด้วยเหตุนี้จึงมีวัฒนธรรมย่อย (sub-culture) เฉพาะกลุ่ม-เฉพาะท้องถิ่นขึ้น ดังจะเห็นได้ว่า ค่านิยมของกลุ่มต่าง ๆ ก็แตกต่างกัน

กันไป บรรทัดฐานที่คนยอมรับเช่น เป็นสมาชิกของสโมสรหรือกลุ่มทางธุรกิจต่าง ๆ ก็ได้ แต่โดยทั่วไปแล้ว บุคคลจะยอมรับบรรทัดฐานของกลุ่มเมื่อเขาประสบกับความต้องการของเขา ตรงข้ามเขาจะสลัดจากกลุ่มกรณีที่ไม่ได้ให้ความพึงพอใจแก่เขา

ประโยชน์ของพลังกลุ่ม

ปัจจุบันสามารถนำพลังกลุ่มมาใช้ประโยชน์ในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ 4 สาขา คือ

1. มีประโยชน์ในการรวมกลุ่มทางด้านงานสังคม เช่น กลุ่มเพื่อสันทนาการ (Recreation Group) ค่ายพักแรม (Camps) เป็นต้น โดยการนำกลุ่มมาใช้ในการฝึกความเป็นผู้นำผู้ตาม เพื่อให้สมาชิกเข้าใจกระบวนการทำงานของกลุ่ม และช่วยให้การเสริมสร้างทัศนคติและพฤติกรรมของสมาชิก ซึ่งความเข้าใจเหล่านี้จะช่วยให้กลุ่มสามารถดำเนินการไปด้วยดี

2. กระบวนการกลุ่มในวงการแพทย์ เพื่อบำบัดผู้ป่วยทางจิต โดยอาศัยหลักการวิเคราะห์ทางจิตของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ ซึ่งเป็นผู้ที่ริเริ่มนำกระบวนการกลุ่มไปใช้กับผู้ป่วยทางจิต ต่อมาได้มีผู้นำไปใช้ในการวิเคราะห์จิตในวงการต่าง ๆ เช่น วงการทหาร วงการธุรกิจ โรงงานอุตสาหกรรม และชุมชนต่าง ๆ ในสังคม

3. กระบวนการกลุ่มในวงการศึกษาศึกษา โรงเรียนควรมีหน้าที่ในการเตรียมเด็กให้สามารถเผชิญชีวิตในสังคมได้ ไม่ใช่มีหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้เท่านั้น ฉะนั้นการศึกษาจึงให้ความสำคัญการรวมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ การรวมกลุ่มเพื่อทำงาน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการให้นักเรียนปกครองตนเอง เป็นต้น กลุ่มจะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการทำงานร่วมกัน เช่น ความร่วมมือในการทำงาน ความเป็นผู้นำผู้ตาม การเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม รวมทั้งการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

4. กระบวนการกลุ่มในวงการบริหาร เนื่องจากผู้บริหารจะต้องทำงานเกี่ยวกับกลุ่มและบุคคลในวงกว้าง เมื่อมีการค้นคว้าเกี่ยวกับพลังกลุ่มขึ้น จึงได้มีการนำเอาความรู้ในเรื่องกลุ่มไปใช้ในการบริหารเกือบทุกสาขาอาชีพ เช่น การบริหารธุรกิจ การบริหารการศึกษา เป็นต้น เพราะการบริหารที่ดี ผู้บริหารจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับสถาบันทางสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

ลักษณะความเป็นผู้นำ

ลักษณะความเป็นผู้นำและผู้ตามจะปรากฏในระหว่างที่มีการทำงานร่วมกัน ผู้นำจะเป็นผู้รวบรวมความต้องการของสมาชิก ผู้นำจะมีหน้าที่แตกต่างจากสมาชิกคนอื่น ๆ ใน

กลุ่ม จะเป็นผู้ที่มื่อทธิพลต่อการตั้งจุดมุ่งหมายและความสำเร็จในการทำงานของกลุ่ม ลักษณะของความเป็นผู้นำประกอบด้วยสิ่งเหล่านี้ คือ

1. มีความรู้และสติปัญญา ที่จะทำความเข้าใจและวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการทำงานและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกที่อาจเกิดขึ้นได้ ผู้นำจะต้องสามารถสื่อความหมายสิ่งที่เป็นความคิดของเขาให้เป็นที่เข้าใจระหว่างสมาชิก และเข้าใจในสิ่งที่สมาชิกสื่อสารมาถึงตน

2. มีวุฒิภาวะและความกว้างขวาง ผู้นำควรเป็นผู้ที่มีความสนใจกิจกรรมอย่างกว้างขวางมีวุฒิภาวะและความมั่นคงทางอารมณ์มาก ระวังโทษเมื่อถูกโจมตี ไม่มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นพิเศษ อดทนต่อความคับข้องใจได้ และมีทัศนคติที่ไม่ติดต่อผู้อื่นให้น้อยที่สุด เช่น ความลำเอียง ความเกลียดชัง เป็นต้น

3. มีแรงจูงใจภายในสูง ต้องการกระทำการต่าง ๆ ให้สำเร็จ เป็นผู้ที่ทำงานค่อนข้างหนักกว่าคนอื่น ๆ ในกลุ่ม มีความรับผิดชอบสูง จึงทำให้งานของกลุ่มสำเร็จไปด้วยดี

4. มีทัศนคติที่ดีต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ผู้นำที่ดีต้องเข้าใจว่า เขากำลังทำงานกับมนุษย์ และพยายามทำความเข้าใจระหว่างบุคคล เคารพในผู้อื่น และคิดถึงความสำเร็จซึ่งจะสำเร็จได้ก็เมื่อสมาชิกร่วมมือกัน

งานสังคมสงเคราะห์กลุ่มเข้ากับสังคมไทยอย่างไรบ้าง

เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่อยู่ในโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ หรือมุ่งเร่งรัดการพัฒนาเศรษฐกิจ ส่วนสำคัญ ที่จะต้องกระทำควบคู่กันไปก็คือ การพัฒนาสังคม เพราะถือว่าเป็นงานสนับสนุนและส่งเสริมซึ่งกันและกัน

การพัฒนาสังคม¹⁰ (Social Development) หมายถึง การส่งเสริมและดูแลให้ประชาชนได้มีความสุข มีมาตรฐานการครองชีพที่ดี ตลอดจนพยายามระงับและกำจัดความเดือดร้อนไม่ว่าทางกายหรือทางใจที่เกิดขึ้นแก่ประชาชน โดยมีนโยบายที่แน่นอน

จากความหมายของ “การพัฒนาสังคม” ดังกล่าว จะเห็นว่าสอดคล้องกับแนวความคิดและวัตถุประสงค์ของงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชนซึ่งกล่าวมาแล้วข้างต้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจครั้งแรกซึ่งได้ประกาศใช้ในปี 2503 ก็ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาสังคม ได้มีการปรับปรุงทางการสังคมสงเคราะห์ โดยสรุป เป้าหมายทางสังคมควรจะเน้นในด้านต่อไปนี้

---

10. นิคม จันทรวิฑูร, การสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาท้องถิ่น, กรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย, 2515, หน้า 67

1. ส่งเสริมความผาสุกและความมั่นคงของประชากร คือการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้า ทั้งในด้านวัตถุและจิตใจให้ประชากรใช้ความรู้ความสามารถประกอบอาชีพอย่างเป็นล้าเป็นสัน โดยจะต้องมีโครงการที่จะรักษาและส่งเสริมไว้ซึ่งปัจจัยมูลฐานของการดำรงชีพ

2. ส่งเสริมความมั่นคงของครอบครัว คือ การสร้างความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่าง พ่อ แม่ ลูก ญาติมิตร ครอบครัวเป็นหน่วยสำคัญที่สุดของประเทศชาติ เป็นรากฐานแห่งความมั่นคงและความก้าวหน้า ความแน่นแฟ้นของครอบครัวจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของความมั่นคงของชาติ การดำเนินงานก็ประกอบไปด้วยการสงเคราะห์ครอบครัวซึ่งมีบุตรมากในทางการเงิน ในการแนะนำและปรึกษาหารือ เพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนต่าง ๆ และจัดให้มีการคุ้มครองเลี้ยงดูเด็กกำพร้า อนุชาน ให้มีสถานที่อยู่มีการศึกษาและมีอาชีพ

3. ยกมาตรฐานการครองชีพของประชาชน ได้แก่ การส่งเสริมให้ประชากรได้มีการกินดีอยู่ดี โดยการปรับปรุงการทำงานให้มั่นคงและมีรายได้สูง

4. ป้องกันความเดือดร้อนและความยุ่งยากของสังคม สังคมทุกแห่งมักจะประสบความเดือดร้อนและปัญหา เช่น ในอุตสาหกรรม หรือในเมืองใหญ่ ๆ มักจะมีประชากรอย่างหนาแน่น การหางานทำลำบาก มีรายได้น้อย ครอบครัวอยู่กันอย่างไม่เป็นปกติสุข

5. ป้องกันและระงับการกระทำที่เป็นภัยต่อสังคม สังคมที่อยู่ในภาวะที่กำลังเปลี่ยนแปลงมักจะมีบุคคลกลุ่มหนึ่ง ซึ่งจะด้วยสภาพทางการศึกษาหรือทางจิตใจ ไม่สามารถที่จะปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ มักจะหันเหไปประพฤติสิ่งที่ไม่ชอบ หรือเป็นภัยต่อสังคมในเมืองอุตสาหกรรมหรือในเมืองใหญ่ ๆ เรามักจะพบเด็กเร่ร่อนกลางคืนประพฤติไม่สมควรแก่วัย กระทำผิดกฎหมายหรือเสพยาเสพติดให้โทษ เป็นหญิงโสเภณี บุคคลเหล่านี้ก่อความเดือดร้อนเป็นภัยแก่สังคมอยู่มาก และยังทำให้ประเทศชาติต้องเสียแรงงานไปอีก จำเป็นต้องเข้าป้องกันระงับ และหาทางช่วยเหลือบุคคลเหล่านี้

เป้าหมายทั้งหลายของแผนพัฒนานี้ กล่าวได้ว่าใช้ประโยชน์จากงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มได้มาก กล่าวคือ

ด้านการส่งเสริมความผาสุก และความมั่นคงของประชากร คือส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ ก็มีงานสงเคราะห์กลุ่มที่นักสังคมสงเคราะห์จิตเวชบำบัดรักษาผู้ป่วยโรคจิต โรคประสาท งานด้านส่งเสริมและป้องกันสุขภาพจิตของบุคคลในชุมชน โดยนักสังคมสงเคราะห์จะเป็นผู้กระตุ้นให้ประชาชนเข้าใจปัญหา โดยศึกษาหาสาเหตุของปัญหาและร่วมใจกันวางแผนและดำเนินการหาทางป้องกันและแก้ไข โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้นให้เกิดประโยชน์ งานด้านส่งเสริมและป้องกันสุขภาพจิตจำเป็นที่จะต้องแผ่ขยายออกไปให้มากขึ้น

เพราะปัจจุบันนี้สถิติผู้ป่วยเป็นโรคจิต โรคประสาทมีปริมาณเพิ่มขึ้น เนื่องจากสังคมเกิดการ
แก่งแย่งชิงดีชิงเด่น ปัญหาในการดำรงชีวิตจึงทวีความยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้นทุกที นอกจากนี้
ปัญหาความยุ่งเหยิงทางวัฒนธรรมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้บุคคลไม่
สามารถปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ เมื่อสมาชิกในสังคมมีปัญหาและไร้ประสิทธิภาพ
สังคมก็ย่อมจะพัฒนาไปไม่ได้ ฉะนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องได้รับการสงเคราะห์จากนักสังคม
สงเคราะห์ทางฝ่ายจิต

ด้านการสร้างความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างญาติมิตร พ่อ แม่ ลูกก็จะใช้
การรวมกลุ่มเป็นการแก้ปัญหาบุคคล ใช้กลุ่มคนเป็นการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับบุคคล
ใช้กลุ่มเพื่อช่วยสร้างสรรความสามารถและส่งเสริมหรือพัฒนานุคลิกภาพ พฤติกรรมของ
บุคคลในการเป็นผู้นำ ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นตนเอง และทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อความก้าวหน้า
ของกลุ่มเป็นส่วนรวม เช่น ดำเนินการในศูนย์เยาวชนต่าง ๆ เยาวชนที่เป็นสมาชิกของศูนย์
ต่าง ๆ จะได้ศึกษาปัญหา และแสวงหาประสบการณ์ของกลุ่มของเด็ก การกระทำเช่นนี้
จะช่วยแก้ปัญหาเยาวชนที่จะออกตระเวนเป็นแก๊งค์ไปตามถนนหนทางซึ่งมีโอกาสถูกชักชวน
ให้ประพฤติตนไม่ดีไม่งามได้ หรือชักจูงไปในทางผิด ๆ นอกจากนั้นยังมีการสังคมสงเคราะห์
กลุ่มชนในโรงเรียน เพื่อแก้ไขนักเรียนที่มีปัญหา ซึ่งส่วนมากมีสาเหตุมาจากทางบ้าน
เช่น พ่อ แม่ ไม่เข้าใจลูก บีบบังคับลูกมากเกินไป หรือปล่อยปละละเลยจนเกินไป นักสังคม
สงเคราะห์กลุ่มชนจะเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ปกครองและนักเรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน
และร่วมมือกันแก้ไขปัญหาลูกของเด็กร บางครั้งนักสังคมสงเคราะห์อาจต้องจัดให้ผู้ปกครองของ
เด็กได้ประชุมปรึกษาหารือกันเพื่ออภิปรายปัญหาในการเลี้ยงดูและอบรม

ด้านการยกมาตรฐานการครองชีพของประชาชน มีการจัดการฝึกอบรมอาชีพ
เพื่อให้คนมีอาชีพตามความสามารถและเลี้ยงตัวเองได้ในสังคม เช่น การฝึกอบรมอาชีพ
ในสถานสงเคราะห์หญิงโสเภณี การฝึกอบรมอาชีพในสถานสงเคราะห์คนพิการ การฝึกอบรม
อาชีพในงานราชทัณฑ์ เพื่อว่าบุคคลเหล่านี้เมื่อถูกปลดปล่อยจะได้ไม่ว่างงาน เพราะการว่าง
งานทำให้เกิดความกังวลใจ ไม่มีความสุข ในที่สุดจะทำให้ขาดความเชื่อถือตัวเอง ขาดความรู้สึก
รับผิดชอบ หันไปประพฤติในทางที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอีก ดังนั้นในการป้องกันหรือแก้ไข
ปัญหาอาชญากรรมทางหนึ่งก็คือให้ประชากรได้มีงานทำเป็นหลักแหล่ง

เกี่ยวกับปัญหาในงานอุตสาหกรรมก็สามารถใช้งานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชนเข้าไป
ไปดำเนินงานช่วยเหลือแก้ไขปัญหาแรงงาน และปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างลูกจ้างและนายจ้าง
ปัญหาการปรับตัวให้เข้ากันได้กับเพื่อนร่วมงาน กับระบบโรงงาน การสังคมสงเคราะห์ใน

อุตสาหกรรมเริ่มได้รับการยอมรับในสังคมได้เร็วตระหนักว่า การทำงานตามโรงงานหรือสถานประกอบธุรกิจขนาดใหญ่นั้นทำให้คนงานตกอยู่ในสภาพแวดล้อมคนละแบบกับที่เขาอยู่ที่บ้าน ทำให้คนงานเกิดความอ้างว้าง ต้องการคนบางคนที่เขาสามารถจะพูดได้อย่างสบายอกสบายใจ ไม่ต้องกังวลว่า เมื่อพูดสิ่งที่เป็นความลับออกไปแล้ว จะล่วงรู้ถึงผู้บังคับบัญชาหรือบุคคลอื่น ซึ่งในบางกรณีอาจเป็นภัยแก่ตนเอง หน้าที่หลักของนักสังคมสงเคราะห์ในอุตสาหกรรมคือ การช่วยคนงานแต่ละคนแก้ปัญหาของเขา โดยให้คนงานเป็นผู้รับผิดชอบในการตัดสินใจเอง รวมทั้งให้คำแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพ และความปลอดภัยของคนงาน การเป็นสื่อกลางระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกที่สนับสนุนว่างานสังคมสงเคราะห์กลุ่มเหมาะกับสังคมไทย

1. ด้านทรัพยากรที่จะใช้ในงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชนก็ไม่สิ้นเปลืองมาก ไม่ว่าจะ เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ หรือทรัพยากรทางสังคม เพราะเราใช้แก้ไขคนเป็นกลุ่ม ทรัพยากรที่นำมาใช้จึงไม่กระจุกกระจายแต่เป็นชิ้นเป็นอัน

2. ปัจจุบันสังคมไทยเป็นสังคมแบบประชาธิปไตยมากขึ้นทุกที ไม่ว่าจะไปที่ไหนจะได้ยินแต่คำว่าประชาธิปไตย งานสังคมสงเคราะห์กลุ่มก็เช่นกัน ส่งเสริมหลักของประชาธิปไตย ปล่อยให้สมาชิกกลุ่มมีการตัดสินใจของตัวเองเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของกลุ่ม มีการฝึกหัดผู้นำในลักษณะที่ไม่ใช่เผด็จการ

3. งานสังคมสงเคราะห์กลุ่ม เหมาะสมกับลักษณะนิสัยของคนไทยอย่างหนึ่ง คือ ขี้อาย ไม่กล้าแสดง หรือพูดความต้องการจริง ๆ ของตัวเองออกมา แต่ถ้ามีการรวมกลุ่ม ก็จะเป็นการดีที่เขาจะใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือในการแสดงความคิดเห็นและปัญหาของตน อย่างไรก็ตาม การนำเอาวิธีการสังคมสงเคราะห์กลุ่มมาใช้ในสังคมไทย ก็ยังประสบอุปสรรคอยู่บ้างบางประการ เช่น การเข้าร่วมกลุ่มที่ไม่สม่ำเสมอกันของฝ่ายเจ้าหน้าที่และปัญหาของสมาชิกบางคนที่มีอาการของโรคจิต โรคประสาทรุนแรงต้องระงับการเข้ากลุ่มในบางราย ส่วนการใช้กลุ่มในด้านการพัฒนาบุคลิกภาพตามศูนย์เยาวชนต่าง ๆ ยังได้ผลน้อยเพราะขาดความร่วมมือจากตัวผู้รับบริการและครอบครัว ส่วนงานกลุ่มที่ใช้ในการพัฒนาชุมชนซึ่งทำในชนบท เช่น นิคมสร้างตนเอง และนิคมต่าง ๆ ก็มีปัญหาทางด้านการศึกษา และเศรษฐกิจตลอดจนค่านิยม และทัศนคติของประชาชนที่เป็นผลให้งานด้านนี้ไม่ก้าวหน้าไปเท่าที่ควร

การนำเอางานสังคมสงเคราะห์กลุ่มไปใช้

การทำงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มที่ได้ทำกันอยู่ จัดได้เป็น 3 ลักษณะ

1. การทำงานกลุ่มในศูนย์เยาวชน จัดเป็นวิธีการพัฒนา (Development Approach)
2. การทำงานกลุ่มในโรงพยาบาล สถานกักกัน เพื่อการบำบัด (Therapy) โดยใช้การปฏิสัมพันธ์เป็นเครื่องมือ จัดเป็นวิธี Interactionist Approach
3. การทำงานกลุ่มในโรงพยาบาลเพื่อการฟื้นฟูและป้องกัน จัดเป็นวิธีการฟื้นฟู & Prevention Approach)